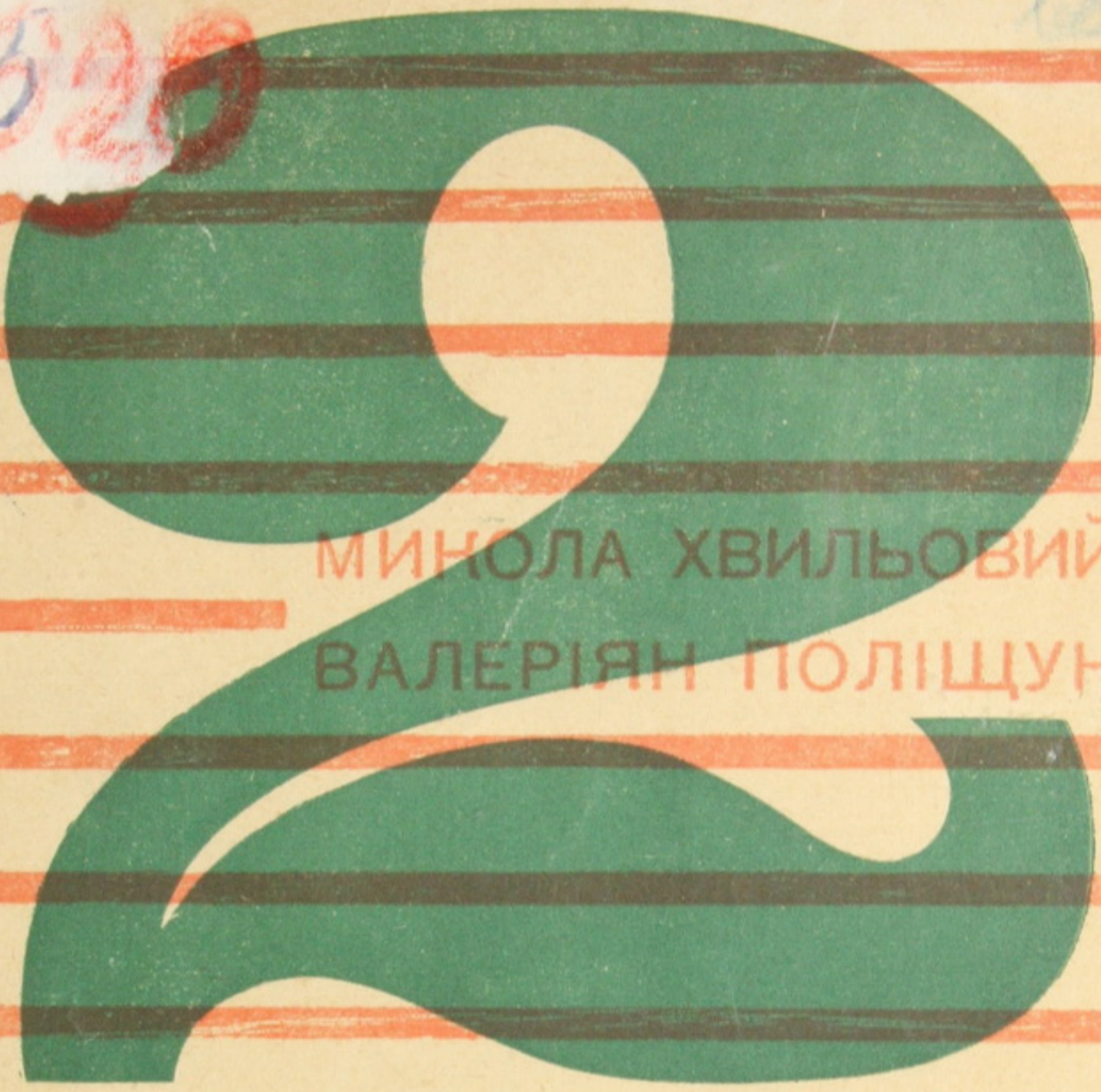

Валеріян

84320

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ.
ВАЛЕРІЯН ПОЛІЩУК.

2

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ,
ВАЛЕРІЯН ПОЛІЩУК.

АРЕНА
ХАРКІВ
1 9 2 2

Кемпові Танкові
одному з перою
від одного з двох

~~Володимир~~

9/III 29

995

УДК 821.16.2/06-1 (082)

8(0)У

~~Ш6(2-4)7-5943~~
Ш6(4УКР)6-5943
с1

1 Квітня 1922,

ВНООФ
Звірено 20 08 р.

Центральна
наукова бібліотека
АН УРСР
Ахт. № 1993
№ 12 96-16

Р. В. Ц. Харьков.

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ.

Ex oriente lux.

Присвята Правобережжю.

Громи. . а може й не громи?
...вози у північ брукували
і з'їхали на ґрунт м'який. . .
Навіяв вітер тишу
 ...тишу.

І гаснуть блискавиці
Заколюратурила кольорами веселка,
закрапала—

 рудий,
 фіолетовий,
 синій

І от земля відчула
 теплінь крокуючого ранку,
як в річці воду в дощ. . .

Зі сходу
 ...кучугури кучугурили там

на ґрунт індустрії — комуни

(А ви?)

І нас ніхто не переможе.

Ми захлинули простір,

і подих вітру (зі сходу вітру)

погладив нам долоні

(А вам?..

Ах, бризки кров, бо

ми є ви із иншим

змістом!)

Так знайте—

біля жердин горить мета.

Як діамант в гущавині темряви.

Тримаймо стяг міцнін

індустрії—комуни!

Не проза це, а пісня відродження!

Нас не сотні, а мільйони

шукають вищих берегів

цивілізацій

в ріжнотоманітних переливах

сопілок ріжних.

Тримаймо стяг міцнін

індустрії—комуні!

І зашумів у лісі потяг... . . .

То перший був.

...Галюціную я, чи ні?

Зі сходу

...кучугури кучугурили там

Зі сходу

струмкує

дим!

Клавіатурте.

Клавіатурте розум, почуття і волю-
клавіатурте!

Шукайте метрополію свідомого життя!

Собака відчуває проміння сонця...

А ти, о чоловіче!—ти знаєш блиск байдужих зорь?

Кінцеві межі кучугурять і вишкіряються в пітьми.

А там-нікчемність: атом-нуль...

Куди це вітер так війнув---

з пітьми?

Пустіть по тирсі Арімана

свій гострий нюх!

Пізнайте все в віках і над віками

Майдани в марності загрузли-у калюжах

...Не мітінгуйте мій патос!

Бреде склизька і мрячна осінь.

Ми чули-бачили і вибухи, і морок.

...Чи то сузір'я мріяли в снігах,

коли по рейках тихих семафорів

брела зелена

фантазійна

путь...

А сьогодні ваше ізмарагдове слово

На чорта?

На чорта, коли нема молитви?

Кінь пенідкований-негідний

Кінь пенідкований по брукові не побіжить

А ми хочемо без межі

Д'ех! без межі!

Молимося тобі, невідомість минулого, сучасного

і майбутнього

Молимося мудрости-і віку, і секунди

Молимося тому, чого не знаємо,
бо наша молитва-жага все-всепознающа
Клавіатурте-розум, почуття і волю
клавіатурте!

Пісня з тракту.

Битий шлях. Життя.
Тюпали верхів'я
...тюпали, потюпали
—далі.
Похнюпливі коні-почтові
пісок і батіг в колесо
...Чи то—передок, чи то—човен,
а хвилі-задума крізь сон
Кажуть була революція...
—Не знаю- я волосний...
Куди це мої коні ідуться
на передодні весни?
Куди це? Коні! Куди це?
...В вербах станційні огні
...З дащиною станиця

...Думи мої неясні.
Нубо, мої любенькі!
Знову звертайте на тракт-
знову послухаю дзенкіт
під дрижулою цебра.
Коні, почтові, коні!
Знаєте й ви про мету-
пісню про верстви і гони
нам телефони гудуть.
...Битий шлях. Життя.
Тюпали верхів'я
...тюпали, потюпали
—далі...

Тіні.

В серпанках вечори проходять біля вікон...
За пічкою квилить сіренький смуток
Сьогодні дико.
...Тіні, падають тіні
Свист нога Т'єра

Хлопці, скоріш на коні!

Коні!

Коні!

Коні!

Жах.

Зав'юшилось обличчя кров'ю

(На ярмарці колись)

Чого-ж ти, ніч не сплягнувала брови?

Чого ти не подивнився униз?

Чого?

Темно. В голубих проваллях мряка.

Я казками снити захотів.

а небо панялось напевне плакати.

Старчихою-торбишка з сухарем,

із зморшками турботи на чолі

звернула доля на тернисту путь

А там,

а там уже ідуть,

ідуть,

ідуть.

Куди?

Інтимно так колись приливи і відпливи-

плескалися моря ...ой, човен мій-нірець!

Тоді пурпурила і розлилася повінь.

...Тіні, падають тіні

Свист ногає Т'єра

Хлопці, скоріш на коні!

Коні!

Коні!

Коні!

Жах.

На позиції.

Які простори

— Буревій!

Іде із лісу

— Буревій!

І сосни на узліссі стогнуть.

Рішуча ніч-і буде морок

і упаде на груди стріл

і відгукнуться Трансільванські гори.

Шляхи в тривозі (без шляхів)

А тут-потоки бук,

потоки бук,

бук!

-Так монотонно із-за дроту
...прокинувся вартовий.
...Які простори
 — Буревій
Іде із лісу
 — Буревій
І сосни на узліссі стогнуть.
Рішуча ніч і буде морок
і упаде на груди стріла
і відгукнуться Трансільванські гори.

ВАЛЕРІЯН ПОЛІЩУК.

Людяна поема.

Все йде, все минає...
Т. Шевченко.

I.

Узори жаху.

Зі скреготом бредуть
Мов кантарид фалянги
Отруті
Зелено-сірі танки.
Гуртами,
Поодинці
Вроздріб
А там
Черідкою іржаво скреготять
Ай!.
Людські душать черепа—
Росчвиркують мозок
Мов гниди чавить хто
Роспеченим утюгом.

898

По струнах земляних
Снарядних ям,
По скоплених космах
Дротяного волосся
З колючками,
Ще й кулями в одчаєві голосять
Повзуть за нами, перед нами—
Танки...
Шрапнель розбризкує чорну воду,
А люде
Ту воду п'ють
В останній раз.
Криваве сонце встало над полями
І опаловий дим
Ласкаво
Схиляється до трунів,
Щоб контури пом'якшали.
Падулись жили—
Загуєла кров.

Затихло.

Немов у білім тілі
Чорні жили рельє
Протягнуті в глибокому снігу.
Заснуло все,
Ані гу --гу.
Почорнілими кістками
Витикаються де-не-де шпалі,
Де вирвано
Снігового тіла шмат.
Тужава біла волосінь
Смичків безмірних
На телеграфних стовпах
З морозу натягнулась.
У тупику, що на тринадцятім числі—
Туди аж загнано плацформи,—
На їх долонях мов жуки
Замерли танки—
Ці самі танки.

Немов телята
На сонці розляглись—
Іх лиже морозовий вітер
Язиком шорстким.
Республіка росіяга вже увільнилася
Хоч не одному Перекоп
Шепнув на ухо жахне слово.
І зараз танки
Апатичні до життя
Лежать на животах.
Ще й крейдою на боці
Хтось написав: „дурак“—
Кривулями—напевно жулик.
Куском колка
Забито горло у гармати:
Завхали таки пельку:
Не буде більш гарчати.
Щможе,
Хтоб сніг не залітав:
А о його знає?
Коли то гусениці ці
З пляцформи поповзуть—полізуть,

Чи не до дому часом
На Захід?
Роздушуючи нашвидку
Ікру червону черепичних покрівель?
Кращеб ніколи!
Щоб вас отгугт й ірка іззіла!
А вітер не втава.
«Бай—бай, засніть»—
Метелиця співа—
Вдряпне—не ворухне,
А їм мабуть—то снитъся
Далеке щось, смутне:
Як шелестить трава
Та стелиться туман горою.

III.

Життя шумує.

То не на кару бунтівника
Волочить кінь степами,
Не чорний ворон тіло рве на' клочча—
То чоловік простенький, в сіряку

Ковзнув під колесо вагона,
Устряг між гальмами,
А несамовітний звір машина
В котлету
Живу істоту
Обернути
Захотів.
Гарячий паротяг
Нервово шарпаючи ніс
Через провалля, через ліс
Десятки верст
Ще й муслив сніговою пилюгою
Людину—батька замурзаних діток
(Десь на селі),
Які про те й не знали
Таскав до станції,
На семафорі спотикнувся,
І впадо тіло долі
Червоним фляком
На пурхкий сніг.
Гурт. Збігаються. Гомін.
Паротяг почув і злякався,

Шипіти раптом перестав,
Прислухався як злодій притаївшись —
Звичайне діло —
І далі зашпів.
А дядько Мокринець
(За свідка)
Одчіплюючись з буфера
До себе буркнув:
«Нехай не лізе!..»
Народ шумує наче пиво —
Хоч і звичайне диво,
Але диво:
Здрігається людина
В агонії.
Спекулянт блідий, як крейда
В скривавлених посмикуваннях
Чужого обличча
Своєї шукає долі,
А сина кличе:
— «Не лізть сину до коліс!»
У гичку мішка
Вп'ялися його пальці

Мов кігті гарнії,
С цигаркою в зубах
Холодний дипломат,
Що в тому потязі спішить на Захід
У світові штаби.
Та не застогнуть раби
Од його слова
Десь у Кльондайці чи в Аргентині,
Бо він дитина
Працюючого люду.
І горя бачив він, і смерті і тортур,
Тому то й зараз
Холодний як мур,
Тому й стоїть спокійним монументом.
Наказа різко кинув хтось
— «Позвати лікаря
В один момент!»
І над останніми хвилинами
З багнетом став червоний воїн
В сукняний синій шлем
На його голові
Червоною доленою

Влішлася зоря.
Він, наче пророкує, повчаючи:
— «Це вам, товариші, наука!»
А у самого батько
(Він з під Одеси)
Вчелився за площадку десь
І їде на Поділля
За хлібом: голодують.
Переплелися інтереси на хвилину.
А семафор кивнув до паротягу
Червоним пальцем—
Той вигукнув весело,
Юрба мов сірі горобці
Сипнула по корчах вагонів
І гомін од коліс
Загуркотав аж до вокзалу.
А там, казали вже про ціну
На цукор, хліб та сіль
Та про події в Каннах.
Юрба хиталась на пероні
Мов п'яна.

IV.

Дорога.

А у вагоні
Віолопчель співав розбитим зубом,
Гуняво в глибину спускався
Затиснутим ротом,
Коли униз заходив бас.
А все мелодія Венявського
Втинала голубцем,
І ноти в захваті скакали мов ногами
«Мазура, у--га
Фітаса, бомбаса»...
А степ лежав, мов захололе озеро
Котились хвилі сірі, як луска,
Я стукнув пальцею чарівницею
Застигло поле—
І не здригнулася рука.
Лежит подолом білим.
Хрест на ньому
Раскинув руки на вітру,
В останнє закричав з одчаєм

І задубів.
 А озеро—мій степ—
 Не ворухнется.
 На лобі небокраю
 Гулі понабивані могила.
 Ім вітер говорив,
 Щось довго, довго говорив
 Напевно
 Про бій, повстанців
 І революцію і кров.
 Того і хрест на полі,
 Як зламане ребро.
 А сонце мов роздушена малина
 В блакитний сніг ховалось.

V.

Глибини часу.

Все падає луною
 В бездонний колодязь забуття.
 Тепер ніхто не скаже,
 Де ті верховини кристальних гір

Душі людської й мислі,
Яких здавека було видко,
Як гребінь Анд з пампасів.
Іх стер льодовик часу
Своїм уперто тяжким жорном,
А зрівняв бджолиний рух
Годин холодних
Своєю масою.
І вилоцив із пам'яті людської
Як гострі скелі гранітів
Рівняє і шліфує глетчер
Молекулами льоду.
Так, так...
Бо і в постпліоценовій добі
Були свої Гомери і Ньютони,
А тогочасні Данти і Шекспіри
На шмаття і тоді кроїли душу
Людей з напальних будівель.
А де вони? Хто про їх знає?
І хто той геніяльний,
Що винайшов огонь
І не з'явався сам звіриним жахом?

Хто розумом допитливим
Вагу до каменя приміряв?
Як ім'я ватажка,
Що нас в Європі оселив?
Хто перший лука натягнув,
Хто осівав оселі Атлантиди?—
І відповідь не підведе нікого з місця:
Спокійно,
Як на торф'янім озері,
Хоча в його чорнільний холод
Засмоктано рослині мільйони
За тисячі митьоминутих літ.
У слизькій мул безодні затигнуло
І це не тільки трав,
А й велетнів дерев.

VI.

Легенди.

І по мені пройнуть лунаві часу кроки,
І по тобі, о друже мій, Тичино,
І по тобі твердий Миколо,

Як і по тобі велетенський Гете.
І коли земна вісь
Полярну зірку обмине,—
То після всіх нас стане сіро,
Як після мудреців Єгипту,
А чи сучасних кафрів.
Одна людина—день у пам'яті живе
А друга рік,
Той сотню літ, а той тисячоліття;
Той у своїм селі,
Той в обшарі долини, народу свого,
А той на цілий світ.
А що їм з того?
Для кого це потрібно?
Одно живе і житиме ще дуже довго—
Творіння з пазвою людей.
Ось люд живе, про себе тільки знає,
А може є легенди і в собак,
Про того велетня,
Що вперше з чоловіком подружився.
І може серед них іще живе
Предання про собак Кортена,

Вони пересікаються зливаються як
соняшні плями в лісі на доріжці,
І по потокові тому пливуть
Мов круги по воді,
(Де камінці лякались,
Щоб полетіти у безодню водоспаду.
А кожен круг із іншим центром.

VIII.

Геліос.

А там життя бурлить Нарзаном,
Мигтить крупами в казані,
Що на бунтарському вогні
Людської крові
Клекоче.
Тут мошка, галки, коні, люде,
І я між ними ясен хлопчик,
Бо так тепло, тепло мені,
Як макові під сонцем.
А з неба теплими руками
Бере в долоні голову мою
І в очи дивиться то ніжно то лукаво

Як Ліка стомлена;
Червінців бризки розкида,
Там стеле
Плями
Килимами
Таке веселе
Та рум'яне
Ї до земних грудей, як мати,
Як доля тулиться жива вода.
Десь хвили часу стали,
Зупинились —
Не летять.
Гей ти, моє життя,
Ходімо далі!

19. I. 1922 м. Київ.

13. II. 1922 м. Харків

96-16

1500-00

4

P.A. *

N 8819

А Р Е Н А

Х А Р К І В

1 9 2 2

109

1

Кол. Р. 2